

Stupovi uravnotežene mjesne crkve: Egzegetsko razmatranje 1. Solunjanima 5,12-22

Siniša Hamp

Visoko evanđeosko teološko učilište, Osijek
sihamp@gmail.com

UDK:27-246;27-27
Pregledni članak
Primljeno: 9, 2017.
Prihvaćeno: 10, 2017.

Uvod¹

Obilježavanje 500. obljetnice reformacije privilegija je samo jednog naraštaja. Stoga, iznimna je čast da smo upravo mi naraštaj koji može obilježiti događaj koji je, nedvojbeno, promijenio tijekom ljudske povijesti.

Pozitivne posljedice reformacije teško je prenaglasiti. Reformacija je imala dalekosežan utjecaj: ne postoji kutak na zemlji koji nije barem nekako dotaknut vrijednostima koje su proizašle iz tog događaja. Reformacija je imala i dubokosežan utjecaj: ne samo da je utjecala na religijsku zbilju svoga vremena, pa sve do danas, već je ostavila otisak i na politiku, ekonomiju i društvo diljem zemlje. Iz religijske perspektive, reformacija je potaknula niz različitih denominacija te izražaja vjere u narednim stoljećima, koje uvelike obogaćuju kršćansku crkvu već petsto godina nakon njezina početka.

No reformacija ima i svoju drugu stranu. Uz šarolikost denominacija, koje upotpunjuju kršćansku crkvu, reformacija je, nažalost, nadahnula i niz neortodoksnih izražaja vjere i „kršćanskih” kretanja. Tu tendenciju već vidimo nedugo nakon početka reformacije u, primjerice, sektu eshatološkog karaktera u Münsteru.² Također, razne teološke i crkvene krajnosti i svakovrsni „-izmi”, koji su se

- 1 Članak je nastao na temelju izlaganja na Okruglom stolu o reformaciji “Krist svijetlo svijeta” u kolovozu 2017. u Vinkovcima u pastoralnom centru Crkve Božje u RH.
- 2 1534. godine radikalni anabaptisti pod vodstvom Jana Matthijszoona (kojeg nakon smrti nasljeđuje njegov učenik Jan Beukelszoon), Bernharda Knipperdöllinga i Bernarda Rothmanna – nadahnuti eshatološkom naukom Melchiora Hoffmanna – zauzimaju grad Münster u kojem uspostavljaju „Kraljevstvo novog Siona” – s Beukelszoonom kao “kraljem pravednosti”. „Kraljevstvo” se pretvara u zatvorenu komunu. Sve su knjige, osim Biblije, spaljene, svi koji su

prije reformacije uglavnom brzo eliminirali, u vremenu nakon reformacije slobodnije su se oblikovali – u nekim slučajevima i institucionalizirali.

John Stott uvidio je sklonost kretanja Crkve između brojnih vrsta krajnosti. U knjizi *Balanced Christianity* (Uravnoteženo kršćanstvo) stoga piše da je jednu od najvećih tragedija suvremenog kršćanstva moguće sažeti jednom riječju – „polarizacija” (Stott 1975, 7). Stott također iskreno ustvrđuje da je upravo sklonost krajnostima ili neuravnoteženosti „jedna od najvećih slabosti kršćana (osobito evanđeoskih kršćana)” (Stott 1975, 9). Stoga, tvrdi: „Moje je uvjerenje da bismo trebali voljeti uravnoteženost onoliko koliko je đavao mrzi i onoliko je snažno promicati koliko je đavao želi uništiti” (Stott 1975, 9). Vjerujem da je konstruktivan i konkretan odgovor na Stottov poziv da volimo i promičemo uravnoteženost najbolji način kako možemo odati poštovanje i njegovati naslijeđe reformatora.

U tu svrhu, ovaj je članak doprinos pozivu na uravnoteženo kršćanstvo. Konkretno, pokazat ću kako svaki pojedini vjernik može doprinijeti uravnoteženom kršćanstvu u kontekstu svoje mjesne crkve. Prijedlog proizlazi iz razmatranja 1. Solunjanima 5,12-22, poslanice koja je vjerojatno najraniji kršćanski tekst napisan u svrhu uređenja mjesne crkve.

U tekstu ću otkriti temeljnu kršćansku paradigmu iz koje proizlaze Pavlovi naputci, formuliranu u Isusovoj najvažnijoj zapovijedi: „Voli Gospodina, svoga Boga, svim srcem svojim, svom dušom svojom i svim umom svojim” i „Voli bližnjega svoga kao samoga sebe!” (Mt 22,37; 39). Odnos vjernika prema bližnjemu i vjernika prema Bogu, obilježen ljubavlju, srž je Božje povijesti spasenja i okosnica kršćanske autentičnosti (Mt 22,40; Iv 13,35). Prema tomu, temeljna je pretpostavka ovoga rada da će mjesna crkva biti kvalitetno uravnotežena kada ljubav prema bližnjemu i ljubav prema Bogu odredi kao svoje osnovno težište. Pokušat ću iz teksta pokazati kako svaki vjernik može praktično doprinijeti stvaranju uravnotežene mjesne crkve u odnosu prema bližnjemu i odnosu prema Bogu.

Poslužit ću se metaforom stupova, koji će, ako su postavljeni na valjanim mjestima u mjesnim crkvama, donijeti potrebnu uravnoteženost u dinamiku Crkve. U tekstu u Solunjanima uočio sam četiri stupa koje Pavao postavlja u solunskoj crkvi, prema nacrtu Isusove najvažnije zapovijedi. Dva stupa tiču se odnosa vjernika prema bližnjemu, a sljedeća dva odnosa vjernika prema Bogu u kontekstu mjesne crkve. Za svaki stup pokušat ću predstaviti područja suvremene primjene s posebnim naglaskom na područja u kojima suvremeni kršćani najviše teže krajnostima.

odbili nanovo krštenje prognani su te se uvodi poligamija (Beukelszoon je imao šesnaest žena – od kojih je jednu dao smaknuti giljotinom). Komuna je tragično završila nakon sedamnaest mjeseci, smaknućem njezinih vođa mučenjem (v. Mullet 2010, 338-340).

Odnos vjernika prema bližnjemu (5,12-15)

Tekst u 1. Solunjanima 5,12-22 sadrži posljednje riječi koje je apostol Pavao uputio Solunjanima ovom poslanicom. Pavao je običavao zaključiti svoja pastoralna pisma praktičnim savjetima i naputcima sa svrhom uređenja mjesne crkve kojoj je pismo bilo upućeno.³ Spomenut ćemo odjeljak pa razmatrati s tim na umu. Konkretno, u ovome ću poglavlju predstaviti dva načina (stupa) na koja su vjernici praktično pozvani iskazati međusobnu ljubav te time konkretno doprinijeti stvaranju uravnotežene mjesne crkve: poštovati i iznimno voljeti vodstvo crkve (12-13) te se brinuti o potrebitima u crkvi (14-15). U tim naputcima prepoznajemo obris jedne od dviju sastavnica Isusove najvažnije zapovijedi: „Voli bližnjega kao samoga sebe!”

a. Prvi stup: poštovati i iznimno voljeti vodstvo crkve (12-13)

Pavao ima dvije vrste vjernika na umu. Piše „braći”, što je njegov uobičajen način obraćanja cijeloj crkvi. Vjernike moli da poštuju i da izrazito vole drugu skupinu vjernika, koji su opisani u 12. retku, kao oni „koji vrijedno rade među vama i koji vas vode u Gospodinu i poučavaju vas”.⁴ Nedvojbeno je da Pavao opisuje pojedince unutar solunske crkve koji su uključeni u određeni oblik vodstva.

Pavao prije svega vođe opisuje kao pojedince u solunskoj crkvi „koji vrijedno rade među vama”. Pavao je ranije u poslanici zapovjedio Solunjanima da „rade vlastitim rukama” (4,11). Uz to, glagol *kopiaō* („raditi”) često se u Novom zavjetu odnosi na profesionalni rad. Iako bismo mogli pomisliti da Pavao opisuje vođe kao pojedince, koji vrijedno zarađuju za svoj život, vjerojatnije je da Pavao opisuje vjernike u crkvi čiji se vrijedan rad odnosi na različite službe unutar crkve. Naime, često je u svome pastoralnom korpusu koristio glagol *kopiaō* za „duhovne radnike” (npr. Rim 16,6; 1 Kor 15,10; Gal 4,11; Fil 2,16; Kol 1,29; 1 Tim 4,10). Nadalje, pojedinci u vodstvu nisu opisani kao oni koji rade općenito, već oni „koji rade među vama”. Uz to, ostale dvije karakteristike u 12. retku – „koji vas vode u Gospodinu i poučavaju vas” – potvrđuju da je rad vodstva usmjeren na vjernike unutar crkve. Dakle, Pavao opisuje vođe koji su angažirani u duhovni rad u solunskoj crkvi.

Nadalje, riječ *proistēmi* („koji vas vode”), koja u doslovnom prijevodu znači „koji su nad vama”, skupinu je stručnjaka navela na zaključak da Pavao o vodstvu mjesne crkve razmišlja u hijerarhijskom smislu; drugim riječima, da su crkveni vođe oni vjernici kojima su dodijeljene uloge vodstva i koji su postavljeni na te

3 Rim 12,1-15,13 i Gal 5,1-6,10 dva su primjera iz ostalih poslanica koje sadrže naputke za odnose unutar crkve.

4 Ako nije drugačije navedeno, biblijski su citati citirani prema Suvremenom prijevodu.

položaje. Leon Morris jedan je od stručnjaka koji uvidom u izvorno značenje riječi *proistēmi* zaključuje da Pavao ovdje govori o pojedincima koji već imaju formalnu ulogu u strukturi mjesne crkve. Morris, uz prethodni leksički dokaz, dodaje i citat iz Djela 14,23. Također, uzima u obzir tada općepoznatu strukturu iz sinagoga, kao model uređenja vodstva u novoosnovanim kršćanskim mjesnim crkvama (Morris 1959, 164).

Unatoč tomu, smatram da Pavao vođe prepoznaje isključivo na osnovu njihova rada, a ne dodjeljene im titule. Prvo, J. A. D. Weima primijetio je utjecaj tada uobičajene društvene prakse patronata.⁵ Naime, u ono su vrijeme samo imućniji članovi crkve mogli biti domaćini redovitog okupljanja crkve iz jednostavnog razloga što su jedino njihove kuće mogle primiti veći broj ljudi. Prema Djelima 17,5-9, velika je vjerojatnost da su se vjernici u Solunu okupljali u Jasonovoj kući. Zato su patroni, poput Jasona, preuzeli određene odgovornosti službe unutar crkve na svoja leđa (usp. 1 Kor 16,15-18) (Weima 2002, 426). C. S. Keener (2014, 592) također nadodaje da su patroni, osim što su otvorili vrata svoga doma za sastanke, vjerojatno bili među rijetkim ljudima koji su bili obrazovani te su mogli služiti ostatku mjesne crkve čitanjem svetih spisa – uključujući Pavlovih pastoralnih pisama. To nam, također, pomaže razjasniti i treću karakteristiku vodstva „koji [vas] poučavaju”. Drugo, gramatički gledano, Pavao svrhovito opisuje vođe glagolskim pridjevima, a ne imenicama.⁶ Na osnovu ove gramatičke nijanse G. Fee (2009, 203) zaključuje: „Ovi glagolski pridjevi [grč. participi] ih [vođe] identificiraju prema njihovom ‘radu’, a ne prema njihovoj poziciji.” Dakle, Pavlov poziv svim vjernicima da poštuju i iznimno vole svoje vođe ne temelji se na hijerhijskim osnovama, već isključivo „zbog njihova rada” – kako i navodi u 13. retku.

Sada možemo sažeti prvi stup koji, vjerujem, može donijeti uravnoteženost mjesnoj crkvi. Dakle, kao što sam ranije predložio, uravnotežena mjesna crkva temelji se na ljubavi koju vjernici iskazuju jedan prema drugome. Konkretno, prvi način (stup) na koji vjernici mogu neposredno doprinijeti uravnoteženosti svoje mjesne crkve je poštovanjem i iznimnom ljubavlju pojedinaca koji vrše ulogu vodstva u crkvi, karakteriziranu vrijednim duhovnim radom, vodstvom i poučavanjem.

b. Drugi stup: brinuti se o potrebitima u crkvi (14-15)

Pavao se u nastavku ponovno obraća „braći”, no ovaj put „podiže ton” i zapovijeda: „opominjte nepokorne; ohrabrite obeshrabrene; pomažite slabima; budi-

5 Više o praksi patronata u grčko-rimskom kontekstu vidjeti u deSilva 2000.

6 Participi u grčkom (hr. glagolski pridjevi), kao vrsta riječi, imaju karakteristike glagola i aspekte pridjeva. Dakle, mogu opisati imenicu u glagolskom smislu. Pavao je mogao jednostavno iskoristiti imenice i reći: poštuje starješine, pastore, đakone. Međutim, opisao je vođe participima (glagolskim pridjevima): poštuje „radeće” ili „one koji vrijedno rade”. Više o participima u biblijskom grčkom vidjeti u Mounce 2009, 239-287.

te strpljivi sa svima” (vlastiti prijevod). Vidljivo je da Pavao prebacuje pažnju s odnosa prema vođama na drugu kategoriju međusobnih odnosa u mjesnoj crkvi: briga o braći i sestrama u potrebi.

Nekolicina stručnjaka dokazuje da se Pavao pojmom „braćo” u ovom slučaju obraća vodstvu mjesne crkve, a ne svim vjernicima – kao što je to slučaj u 12. retku.⁷ Prema njima, opominjanje nepokornih, ohrabriranje obeshrabrenih i pomaganje slabima unutar crkve odgovornost je vodstva, a ne svih vjernika mjesne crkve. Njihov se zaključak temelji na činjenici da je Pavao u 12. i 13. retku vođe okarakterizirao kao vjernike koji vrijedno rade te da u 14. retku podrobnije opisuje narav tog rada.

Iako se prethodna tvrdnja čini uvjerljivom, ipak smatram da se Pavao, kao i u 12. i 13. retku, obraća cijeloj crkvi; dakle, „pastoralna skrb” odgovornost je svih vjernika mjesne crkve. Prvo, ponavljanje oslovljavanja vjernika terminom „braćo”, kao u 12. retku – gdje se Pavao nedvojbeno obraća svim vjernicima mjesne crkve – ukazuje da Pavao i dalje piše istoj skupini ljudi. Čak da je i Pavao, recimo, namjeravao naredbe u redcima 14-15 suziti samo na vjernike u vodstvu, po čemu bi solunski vjernici trebali prepoznati da se naredne upute odnose na vođe, a ne na sve vjernike? Nadalje, D. A. Black (1982, 315) je uočio da je u cijeloj Poslanici Solunjanima, kada Pavao koristi riječ „braćo”, nedvojbeno da piše svim vjernicima crkve (4,1; 10; 13; 5,1; 12; 25). Slažem se stoga s J. Byronom (2014, 188), koji zaključuje da Pavao svakako zapovijeda vođama da se brinu o potrebitima, ali tu odgovornost ne ograničuje samo na njih, već je delegira svim vjernicima mjesne crkve.

Sada se možemo pobliže posvetiti opisu potrebitih vjernika unutar crkve o kojima se treba brinuti i tako im iskazivati ljubav. Od sve tri opisane skupine vjernika, prvi pridjev (grč. *ataktos*) zbog njegove je nejasnoće najviše zadobio pažnju biblijskih komentatora i prevoditelja. U izdanjima Novog zavjeta na hrvatski jezik nalazimo tri prijevoda: „opominjite *nemarne*” (Knežević); „opominjite *besposličare*” (Suvremeni prijevod); „opominjite / poučavajte *neuredne*” (Rupčić; Šarić).

Pokušat ću dokazati da Pavao zapovijeda vjernicima da opominju „nepokorne” vjernike unutar svoje mjesne crkve. Prvo, Pavao se poslužio tada suvremenim vojnim pojmovima. Pridjev *ataktos* koristio bi se za opisivanje vojnika koji se svojevóljno neusklađuju s postrojbom u kojoj su postavljeni te se u tom smislu ne drže reda; dakle, „neuredni” su. Grčki leksikon od Liddella, Scotta i Jonesa proširuje konotaciju ovom pojmu. Naime, ovakav oblik vojne neusklađenosti nije

7 Primjeri stručnjaka koji dokazuju da se redci 14-15 ne odnose na međusobne odnose vjernika, već na specifične Pavlove upute vođama koje spominje u prethodna dva retka: Chrysostom 1994, 367; Shogren 2012, 221.

bio problematičan samo iz formalnih ili pak estetskih razloga već zbog razine namjernoga nediscipliniranog ponašanja koje je unosilo nesklad u cijelu postrojbu; dakle „nereda” i u tom smislu. Prijevod „neuredni”, koji nalazimo u Rupčićevom i Šarićevom prijevodu, najvjerniji je stoga izvorniku. Nažalost, opisati pojedinca neurednim u našem se jeziku više koristi u kontekstu osobne higijene i raznih oblika vlastite neorganiziranosti, što je daleko od neurednosti o kojoj Pavao govori u ovome tekstu. Smatram da riječ „nepokorni” vjernije dočarava oblik ponašanja pojedinih vjernika koje treba opominjati.

Nadalje, prijevod „besposličari”, koji nalazimo u Suvremenom prijevodu (ponašanje na koje, čini se, i Knežević aludira prijevodom „nemarni”) najčešći je odabir prevoditelja i stručnjaka na engleskome govornom području. Odabir prijevoda temelji se na ranijim Pavlovim naputcima u poslanici vezanim uz profesionalan rad: „Nastojte živjeti u miru, brinuti se za svoje stvari i *raditi vlastitim rukama*, kao što smo vam zapovjedili” (4,11). Također, s obzirom na to da Pavao još samo jedanput u Novom zavjetu koristi isti korijen riječi (grč. *ataktōs* [živjeti neuredno / nemarno]; 2 Sol 3,6-12), gdje nedvojbeno napominje vjernicima kako se odnositi prema braći i sestrama koji odbijaju zarađivati za svoj život, zaključuje se da se ista skupina problematičnih vjernika opisuje i u 1. Solunjanima 5,14.

Međutim, Pavlovo ranije poticanje na „rad vlastitim rukama” (4,11) nije prouzročeno besposličarenjem određene skupine vjernika, već, dapače, dobrim radom vjernika. Svaki naputak, koji Pavao daje u 4. poglavlju, nije napisan kao opomena, već kao ohrabrenje – „da još više napredujete u učenju što ste ga od nas primili, o tome kako treba živjeti. *Vi tako već i živite*” (4,1). U narednim retcima Pavao konkretizira pohvale i dodatne poticaje Solunjanima. O ljubavi prema vjernicima u cijeloj Makedoniji kaže: „A *vi stvarno volite* svu braću i sestre po cijeloj Makedoniji, ali potičemo vas, braćo, da ih volite još više” (4,10). Dakle, Pavao ne opominje neposlušno ponašanje, već pohvaljuje vjernike za njihovu poslušnost i vjernost učenju koje su primili te ih potiče da još više rastu u tome. Upravo u tome kontekstu pohvala nalazi se i poticaj na rad vlastitim rukama, što nas navodi na zaključak da Solunjani nisu bili besposličari, već, naprotiv, vrijedni radnici.

Nadalje, iako je odjeljak iz 2. Solunjanima 3,6-12 najsnažniji dokaz koji navodi skupinu stručnjaka da dokažu da se pridjev *ataktos* odnosi na besposličarenje i u 1. Solunjanima 5,14, smatram da nije dovoljan razlog da smo obvezni problematičnu skupinu vjernika iz druge poslanice poistovjetiti sa skupinom iz prve poslanice. Leksički gledano, vojni termin koji Pavao posuđuje nije povezan s neradom iako se može koristiti – kao što i vidimo u 2. Solunjanima – u kontekstu besposličarenja, kao oblika neurednosti. Smatram, stoga, da se termin može koristiti za bilo koji oblik svojevoljnog ponašanja koji donosi nered unutar crkve.⁸

8 Jeffrey A. D. Weima (2014, 393) je pokušao pomiriti ideju nepokornosti i besposličarenja pa

Osim toga, Pavao daje dva različita naputka kako se vjernici trebaju odnositi prema „neurednom” ponašanju nekih vjernika. Naime, u 1. Solunjanima Pavao zapovijeda vjernicima da *opominju* neuredne (nepokorne), dok u 2. Solunjanima zapovijeda: „*klonite* se braće koja žive neuredno [besposleno]” (2 Sol 3,6). Ova je opaska važna iz razloga što je teško povjerovati da bi Pavao dao dva različita naputka kako se odnositi s istom vrstom problematičnog ponašanja. Ne samo da su naputci različiti i da bi mogli zbuniti – pa možda još donijeti jednu razinu nereda – već su nekompatibilni. Drugim riječima, nije se moguće kloniti nekoga i opominjati ga u isto vrijeme. 2. Solunjanima nam pomaže uvidjeti da je Pavao imao vrlo strogu disciplinsku mjeru za besposličarenje, dok je za nepokornost vodstvu pozvao vjernike na opominjanje.

Naposljetku, u prethodna dva retka (12-13) Pavao poziva vjernike da poštuju i pokazuju iznimnu ljubav svojim vođama te zaključuje odjeljak naredbom: „Živite u miru jedni s drugima!” Iako nas ova naredba ne primorava na zaključak da su neki vjernici bili nepokorni vodstvu koje trebaju poštovati i voljeti, Pavao je vjerojatno imao dovoljno dobar razlog da napiše takvu zapovijed upravo u tome kontekstu.

Sada se možemo posvetiti ostalim načinima kako Pavao poziva Solunjanima da međusobno iskazuju ljubav: „ohrabrite obeshrabrene”; “pomažite slabima”; “budite strpljivi sa svima”. Teško je sa sigurnošću ustvrditi narav i uzroke obeshrabrenosti i slabosti na koju se Pavao referira. Iz konteksta bi se moglo naslutiti da poneki vjernici još tuguju za vjernicima iz njihove sredine koji su umrli (4,13-14) ili da su možda opterećeni raznoraznim društvenim pritiscima i progonstvom (2,14) te da su zbog toga obeshrabreni. Također, pridjev *asthenēs* (slab) u Novom se zavjetu često upotrebljava, kako za duhovnu slabost (npr. Dj 20,35; Rim 15,1) tako i za fizičku slabost (npr. Mt 25,39; Dj 4,9). Vezano uz duhovnu slabost, Pavao ponekad upućuje na pojedince koji lako odolijevaju kušnjama tjelesnih požuda. Neposredni kontekst navodi nas na moguće tumačenje da Pavao govori o duhovnoj slabosti prouzročenoj nesigurnošću po pitanju Kristova drugog dolaska, tema kojom se Pavao morao pozabaviti u 5,1-11. Iako ne možemo potpuno dokučiti na koju je vrstu slabosti Pavao mislio, siguran sam da bilo koji oblik slabosti koju vjernici primijete među ostalim vjernicima Pavao želi da joj se pokaže briga i pomoć.⁹ Na kraju, naputak „budite strpljivi prema svima” objedinjuje narav odnosa

smatra da se ataktos ne odnosi na besposličarenje u općenitom smislu, već kao oblik svjesnog protivljenja autoritetu vodstva mjesne crkve. Stoga, participij prevodi kao „the rebellious idlers” („buntovni besposličari”).

- 9 U raspravi s kolegom Danielom Parasom o naravi pridjeva „slabi” u ovom kontekstu, Daniel je predložio zanimljivu ideju da je Pavao možda svjesno bio nespecifičan, kako se briga o slabima u solunskoj crkvi ne bi ograničila samo na određeni oblik slabosti.

koji vjernici trebaju imati jedan prema drugome u svakoj okolnosti jer strpljenje je karakteristika ljubavi (1 Kor 13,4).

Naposljetku, Pavao također poziva vjernike na međusobnu ljubav tako da na zlo ne uzvraćaju zlom, već “uvijek pokušavajte činiti dobro jedni drugima i svim ljudima” (15). Važno je spomenuti da Pavao ne zapovijeda samo da se na zlo uzvraća dobrim, već poziva vjernike da *uvijek* pokušavaju činiti dobro. Uzvratanje dobrim u slučajevima kada su vjernici žrtve zlonamjernosti svakako je dio Pavlove zapovijedi, ali nije ograničeno na te situacije. Vjernici će pokazati ljubav jedan drugome kada se proaktivno zauzimaju za međusobnu dobrobit. No Pavao ide i korak dalje: zalaganje i činjenje dobrog ne treba biti ograničeno samo na bližnjega unutar mjesne crkve, već na sve ljude. Kada vjernici aktivno rade na činjenju dobra svim ljudima, onda je zapovijed Isusova „voli bližnjega kao samoga sebe” potpuno obuhvaćena. Mjesna crkva ne smije si dopustiti (p)ostati preokupirana sama sobom, već treba uvijek imati na umu šire društvo u kojem se nalazi. Zapovijed ljubavi prema bližnjemu prelazi granice mjesne crkve.

Sada možemo sažeti drugi stup koji donosi uravnoteženost mjesnoj zajednici: vjernici mjesne crkve pokazuju ljubav jedan prema drugome kada, uz vodstvo mjesne crkve, preuzimaju odgovornost opominjanja nepokornih, ohrabrivanja obeshrabrenih, pomaganja slabima te kada su strpljivi sa svima. Nadalje, vjernici upotpunjuju tu zapovijed kada se aktivno zauzimaju za međusobnu i dobrobit svih ljudi.

c. Suvremena područja primjene

Pavao je smatrao da je od iznimne važnosti da vjernici poštuju i vole vjernike koji se trude među njima i vode ih. Nažalost, prevladava fenomen da pastori, umjesto da primaju poštovanje i ljubav od vjernika, u većini slučajeva primaju redovitu i iznimnu kritiku za svoj rad. J. Byron (2014, 196) piše: „umjesto da se molimo i podržavamo svoga pastora, starješine i đakone, trošimo vrijeme preispitujući njihovu sposobnost, kritizirajući njihovu službu te uspoređujući ih s pastorima megacrkava ili onih koje gledamo na televiziji.” Dodao bih i da je u ponekim mjesnim crkvama u Hrvatskoj uvriježeno ne davati vođama pozitivnu povratnu informaciju kako se ne bi uzoholili. Nažalost, mnogi se pastori stoga – kojih je mali broj i koje bismo trebali čuvati „kao kap vode na dlanu” – moraju sami nositi s obeshrabrenošću, osjećajem koji nije rijetka pojava među pastorima. Pavlove bi nas upute trebale izazvati da redovito smišljamo kreativne načine kako svojim vođama pokazati poštovanje i ljubav zbog rada koji ulažu u život mjesne crkve. Zbog toga bi svaki vjernik trebao barem redovito se moliti za pojedince u vodstvu te konkretno podržati njihov rad.

Također, Pavao je naglasio da je briga za potrebite odgovornost svih vjernika mjesne crkve, a ne samo pastora ili vodstva. John Stott (1991, 118-119) je po ovom pitanju primijetio posebnu sklonost crkve krajnostima između klerikaliz-

ma i antiklerikalizma. U tim se krajnostima sva uloga pastoralne skrbi i crkvene problematike, ili prepušta samo pastoru i vodstvu, ili pak dodjeljuje svim vjernicima na način da se smatra da je formalna uloga vodstva u mjesnim crkvama suvišna (Stott 1991, 118-119). Iako Pavao posredno naglašava važnost vodstva, nikako ne podrazumijeva da je ono odgovorno za sve službe i potrebe u mjesnoj crkvi (Byron 2014, 197). Vođe su svakako pozvani opominjati nepokorne, ohrabrivati obeshrabrene i pomagati slabima, ali obzirnost i aktivno sudjelovanje u brizi o potrebitima zadaća je svih vjernika crkve. Stoga, najmanje što svaki vjernik može učiniti po tom pitanju je otvoriti oči i uši, prepoznati potrebe i pokazati interes za bližnjega u svojoj mjesnoj crkvi (Keller i Smith 2017). Vjernici će na takav način i posredno pokazati ljubav svojim vođama – kada ne ostavljaju teret brige za potrebite samo na pastorovim leđima.

4. Odnos vjernika prema Bogu (5,16-22)

Sada se možemo posvetiti drugom dijelu Pavlovih naputaka za uređenje solunske mjesne crkve. U ovom ćemo poglavlju razmotriti retke 16-22, gdje ćemo pronaći još dva načina (stupa) kojima vjernici mogu konkretno i praktično doprinijeti uravnoteženosti u svojoj mjesnoj crkvi: postojano bogoštovlje (16-18) i razborit odgovor na proroštva (19-22). U tim naputcima vidimo obris primarne sastavnice Isusove najvažnije zapovijedi: „Voli Gospodina svoga Boga...”

a. Treći stup: Postojano bogoštovlje (16-18)

Pavao trima „staccato imperativima” (Fee 2009, 213) kategorično i odriješito zapovijeda Solunjanima: „Radujte se uvijek! Neprekidno molite! U svakoj prilici zahvaljujte Bogu jer je to Božja volja za vas u Kristu Isusu!” Ako promatramo međuodnos ovih triju zapovijedi, ističu se dvije opaske.

Prvo, Pavao podučava Solunjane kako Bogu iskazati štovanje na crkvenim sastancima. Radost, molitva i zahvaljivanje svakako su važni osnovni elementi osobne pobožnosti, no Pavao ovdje prije svega govori o njima kao o temeljnim sastavnicama zajedničkog bogoštovlja (Byron 2014, 190). Iz tog ih se razloga usuđuje kvalificirati kategoričkim priložnim oznakama: *uvijek se radujte; neprekidno molite; u svakoj prilici zahvaljujte*.

Iako se Pavlove upute na prvu ruku čine jasnima, važno je objasniti praktično značenje navedenih oznaka. Na prvi bi se pogled ove bogoštovne upute mogle iščitati kao „uvijek budite sretni” – u smislu da se vjernici uvijek trebaju osjećati radosno; „neprekidno molite” – u smislu da bilo što da vjernici rade tijekom dana ne smiju, nekako, prestati moliti; “za sve zahvaljujte” – u smislu da što god da vjernike zadesi, dužni su za to zahvaliti Bogu. Čak i letimičan uvid u ostatak Pavlova korpusa i cijelog kanona Svetog pisma otkrit će nam da Pavao nije nau-

mio iščitavanje ovih uputa u tom smislu.

G. Fee (2009, 214) je dobro zamijetio da se „radovanje” ne odnosi na osjećaje vjernika, već na zajedničko iskazivanje radosti u kontekstu crkvenog bogoštovlja.¹⁰ Razni oblici zajedničkog iskazivanja radosti način je kako je Pavao uobičavao poticati vjernike da iskazuju svoju ljubav prema Bogu (vidjeti Fil 4,4).

Slično valja gledati i na zapovijed na neprekidnu molitvu. U životu mjesne crkve nikad ne smije doći do zasićenja molitvom. Zajednička molitva treba uvijek biti temeljna sastavnica bogoštovlja mjesne crkve.

Naposlijetku, odnos vjernika prema Bogu treba biti ispunjen zahvaljivanjem, ne za svaku (ne)priliku u kojoj se nađu, već u svakoj prilici. U izvorniku frazu *en panti* u ovoj gramatičkoj konstrukciji treba iščitavati kao „u svakoj okolnosti”. Drugim riječima, zahvaljivanje vjernika ne treba biti uvjetovano izvanjskim okolnostima, već odlučnim stavom zahvaljivanja Bogu, čak i ako ono nije prva reakcija na nedaće u kojima se možda nalaze vjernici. O bezuvjetnosti zahvaljivanja Ivan Zlatousti napisao je: Kada Pavao kaže „u svakoj prilici zahvaljujte”, „ne misli samo na situacije kad smo oslobođeni nevolja, već i u trenucima kada trpimo te nevolje”.¹¹

Drugo, sve tri zapovijedi dijele karakteristiku postojanosti. Zanimljivo je da se Pavao ne fokusira na konkretne načine zajedničkog iskazivanja radosti, molitve i zahvaljivanja. Primjerice, ako bismo glazbom iskazivali zajedničku radost, trebamo li pjevati psalme, himne, suvremene ili pak spontane pjesme? Što se tiče molitve, trebamo li moliti pisane zajedničke molitve ili spontane, stare ili suvremene? Što se tiče zahvaljivanja, trebamo li to integrirati u glazbu, dopustiti spontane izričaje, pisane zahvalnice ili pak odrediti poseban dan za zahvaljivanje? Čini se da Pavao nije toliko opterećen tim pitanjima. Naprotiv, Pavao naglašava da zajedničko bogoštovlje treba nadasve biti *postojano*. Pavlov je naglasak stoga na naravi zajedničkog bogoštovlja, a ne na njezinim oblicima. Dakle, bogoštovlje vjernika izraz je ljubavi prema Bogu kada motiv u raznovrsnim oblicima zajedničke radosti, molitve i zahvaljivanja najprije proizlazi iz postojanog odnosa prema Bogu. Svaka rasprava o oblicima bogoštovlja podređena je njenoj temeljnoj naravi.

Zašto su ova tri elementa zajedničkog bogoštovlja toliko važna? „Jer je to Božja volja za vas u Kristu Isusu!” (18) Zamjenica „to” ovdje se odnosi na sve tri zapovijedi. Neprekidna radost i molitva te nepokolebljivo zahvaljivanje temeljne su i jednako važne sastavnice bogoštovlja uravnotežene mjesne crkve, koja na takav način javno iskazuje ljubav prema Bogu. Postojanost je karakteristika odnosa vjernika s Bogom koju Bog želi za okupljenu mjesnu crkvu u Kristu Isusu.

Dakle, uz ljubav prema bližnjemu, uravnotežena mjesna crkva temelji se i na

10 Pavlovo poimanje odnosa radosti i štovanja ima svoje korijene u Psalmima, gdje je radovanje način štovanja Boga (Ps 9,14; 33,1; 47,1, 95,2; 149,1-5) (v. Keener 2014, 592).

11 John Chrysostom, Homilies on the Statues 17.1 (NPNF 9:452) citirano u Oden 2000, 99.

ljubavi vjernika prema Bogu. Treći način (stup) kako vjernici mogu konkretno sudjelovati u stvaranju uravnotežene mjesne crkve je kada svoju ljubav prema Bogu primarno iskazuju postojanim sudjelovanjem u zajedničkom bogoštolju – radošću, molitvom i zahvaljivanjem.

b. Četvrti stup: Razborit odgovor na proroštva (19-22)

Prethodno smo vidjeli da je zajedničko postojano bogoštolje radošću, molitvom i zahvaljivanjem način i narav ljubavi vjernika prema Bogu. Međutim, taj odnos ljubavi nije jednosmjernan. Da bi bio cjelovit, mora uključivati i Božji doprinos tome odnosu. Pavao stoga dodaje upute za iščekivanje i obzirnost prema Božjem djelovanju unutar mjesne crkve kroz Duha Svetoga.

U tu svrhu, rezolutno zabranjuje: „Nemojte gasiti vatru Duha Svetoga! Nemojte omalovažavati proroštva.” Nasuprot, „ispitajte sve da vidite je li od Boga i što je dobro zadržite. Čuvajte se svega što je zlo!” S obzirom na to da je zabrana gašenja Duha Svetoga i omalovažavanja proroštava suprotstavljena zapovijedi da se sve ispituje, možemo zaključiti da Pavao u ovome slučaju ne govori o dvije neovisne sastavnice bogoštolja, već o dvije strane iste upute. Drugim riječima, omalovažavanjem proroštava vjernici će gasiti vatru Duha Svetoga.

Očigledno je da Pavao ne samo što dopušta prostor za proročko djelovanje unutar mjesne crkve, već zabranjuje njegovo susprezanje. I po tom je pitanju odriješit, upravo zato što je omalovažavanje proroštava jednako susprezanju Božjeg djelovanja unutar crkve kroz Duha Svetoga. U isto je vrijeme Pavao svjestan ljudske sklonosti krivom raspoznavanju i tumačenju Božjeg djelovanja. Također, moguće je da ima na umu razne kultove prisutne u Solunu u to vrijeme, temeljene na nadnaravnim ekstazama, kao obliku duhovnosti, kojima su novoobraćeni solunski vjernici vjerojatno bili izloženi prije obraćenja (Weima 2002, 427). Poistovjećivanje poganskih ekstaza i Božjeg djelovanja kroz proroštva donijelo bi veliku štetu ovoj mladoj mjesnoj crkvi. Pavao stoga poziva na razboritost: „ispitajte sve je li od Boga...” No ispitivanje nije konačan oblik odgovora na proroštvo, već „... i dobro *zadržite*”. Proroštvo, dakle, nije cilj sam po sebi. Cilj je razboritog odnošenja prema proročkom djelovanju zadržavanje dobra koje Bog donosi u mjesnu crkvu po svome Duhu. Vidimo, dakle, da su odobravanje svega etiketiranoga proročkim i odbacivanje svega što nalikuje proroštvu jednako neprihvatljivi (zapravo zabranjeni) odgovori na proroštvo.

Proroštvo je vrlo kompleksna i prijeporna tema kojoj se ne mogu detaljnije posvetiti u ovome članku. Svjestan sam da čak i kad „iscijedimo” ova četiri retka do kraja Pavlov nas osvrta na fenomen proroštva u kontekstu mjesne crkve ostavlja s više pitanja nego odgovora.¹² Međutim, prije nego što zaključim raspravu

12 Neka od pitanja za daljnju raspravu koja se nameću: koji je omjer kontinuiteta i diskontinuiteta

o ovom odjeljku, posvetit ću se najvažnijem pitanju koje tekst nameće: na koji kriterij(e) se možemo osloniti za ispitivanje proroštva, kako bismo zadržali ono što Pavao karakterizira kao „dobro“?

Nažalost, Pavao u ovome tekstu niti ne odgovara posredno na ovo pitanje, koje je od kritične važnosti za valjanu primjenu ovoga napatka. Zato ćemo razmotriti rasprave o kriterijima za ispitivanje proroštava u kontekstu cijelog Pavlova korpusa i ranokršćanskog teksta *Didaché*, koji je također napisan sa svrhom uređenja crkvenog bogoštovlja.

Kao polazišnu točku za razmatranje kanonskih i izvankanonskih kriterija za ispitivanje proročkih govora, treba naglasiti jednu karakteristiku proroštva koja je posredno razvidna u našem tekstu. Pavao, naime, zapovijed o integriranju proroštva u mjesnu crkvu daje isključivo u kontekstu zajedničkog bogoštovlja – kao što smo ustvrdili i za tri temeljne sastavnice bogoštovlja. B. R. Gaventa (1998, 85) stoga zaključuje da „Pavao pretpostavlja da je odgovarajuće okruženje za proroštvo *unutar* konteksta crkve”. Stoji, dakle, da je služba proroštva namijenjena zajedničkom bogoštovlju, a ne „privatnim seansama ili konzultacijama” (Boring 1992, 501). Pavao, naime, opravdava jedino onu proročku riječ koju su prisutni vjernici ispitali na zajedničkom bogoštovlju. S ovom preliminarnom opaskom o aspektu naravi ranokršćanskog proroštva na umu, možemo se posvetiti kriterijima za ispitivanje.

Jeffrey D. A. Weima (2002, 409) je uočio dva standarda za ispitivanje proroštava koje Pavao spominje u svojim poslanicama. Prvi kriterij za ispitivanje ispravnosti proroštva je koliko ono doprinosi poučavanju, ohrabrirvanju i tješnju vjernika unutar crkve (1 Kor 14,3-5). Drugi kriterij tiče se odnosa proročke riječi i predaje: proročka je riječ od Boga onda kada se podudara s apostolskim naukom (2 Sol 2,2; 5).

U ranokršćanskom pastoralnom priručniku za crkvena bogoštovlja *Didaché* (11.3-11), kriterij za ispitivanje proroštva ne odnosi se na njegov sadržaj, već na karakter i ponašanje proroka. Upute u tekstu *Didaché* temelje se, čini se, na predaji iza teksta u Matejevu evanđelju 7,15-20: „prepoznat ćete ih [lažne proroke] po onome što čine, jer ne bere se grožđe s trnovita žbunja niti smokve sa čička ... Dakle prepoznat ćete ih po njihovim djelima” (Weima 2002, 409). Prema ovom mjerilu, proročka riječ od Boga doći će od pojedinca čija moralnost i karakter odražavaju kršćanski standard.¹³

između židovskog i kršćanskog poimanja proroštva (ili hebrejske Biblije i Novoga zavjeta)? Koji je odnos proročkih govora i apostolskog nauka (u kontekstu rane crkve) ili kanona Svetog pisma (u kontekstu vremena nakon zaključenja kanona)? M. Eugene Boring (1992, 495-502) pozabavio se tim i sličnim pitanjima.

13 Proroštva u najmanju ruku moraju proći ispit navedenih triju kriterija. Primjerice, proroštva

Možemo, dakle, zaključiti posljednji način (četvrti stup) kako svaki vjernik može doprinijeti stvaranju uravnotežene mjesne crkve. Vjernici u tome konkretno sudjeluju kada u kontekstu zajedničkog bogoštovlja dopuštaju prostor za Božje djelovanje po njegovu Duhu u obliku proročkih govora, koje tretiraju razborito s ciljem zadržavanja onoga što je dobro. Nadodali smo također i tri mjerila koje vjernici mogu koristiti kako bi prakticirali razboritost: plod proročke riječi (pouka, ohrabrenje, tješjenje), utemeljenost proročke riječi u apostolskom nauku (Svetom pismu) te moralni integritet osobe koja iznosi proroštvo.

c. Područja suvremene primjene

Pavao nas podučava da zajedničko bogoštovlje vjernika treba biti utemeljeno na postojanom radovanju, molitvi i zahvaljivanju. Poneke mjesne crkve izbacile su, primjerice, zajedničku molitvu i zahvaljivanje iz zajedničkih bogoštovlja kako bi stvorile prostor za modernije i zanimljivije aktivnosti na bogoštovljima. Pojedine mjesne crkve otišle su u krajnost da su zajedničko bogoštovlje svele na koncerte ili predstave održavane od strane profesionalnih radnika crkve. Vjernici će mjesne crkve doprinijeti uravnoteženosti svoje crkve kada pripreme zajedničkih bogoštovlja temelje na zajedničkoj radosti, molitvi i zahvaljivanju.

Također, Bernie Van de Walle (2016) razotkrio je ironiju u crkvama u Sjevernoj Americi, ustvrdivši da će svaki vjernik reći da je štovanje pjesmama njihov dar Bogu, ali da će u isto vrijeme davati prednost onim pjesama koje se njima sviđaju. (Osobno sam jednom prilikom poklonio supruzi knjigu za rođendan koju

koja šire krivu nauku i svjesno obeshrabruju vjernike lako je prepoznati kao govore koje treba odbaciti. Također, osoba koja navodi da govori u ime Božje, a živi u suprotnosti s kršćanskim moralnim standardima, vjerojatno niti ne poznaje Boga u čije ime tvrdi da govori. No samo nekoliko primjera proroštava iz Staroga zavjeta ukazuju na zbilju da proroštvo može biti slojevitije i kompleksnije od onoga koje možemo ispitati navedenim trima kriterijima. Primjerice, Jeremiju smatramo istinskim prorokom Božjim, a ipak njegovo prorokovanje nije donijelo nikakvog ploda u slušateljima. Prorok Izaija je pak hodao gol po gradu (čin koji je u njegovo vrijeme – pa i danas – smatran nemoralnim [Iz 20:3]). S druge strane, Hananija, koga Jeremija proglašava lažnim prorokom te koga i predaja pamti kao lažnog proroka, svoje je prorokovanje temeljio isključivo na predaji otaca i ostalih proroka Božjih (Jer 28). Suvremene se mjesne crkve mogu naći u sličnim situacijama. Primjerice, ako osoba uistinu govori riječ od Boga, a primatelji riječi odbijaju primiti pouku i ohrabrenje (možda jer se ne podudara s onime što žele čuti u toj situaciji), treba li onda to proroštvo smatrati neispravnim jer nije doprinijelo poučavanju, ohrabrivanju i tješnju? Nadalje, usklađenost s apostolskom predajom jasan je kriterij sam po sebi, no problem s ovim kriterijem nalazi se u tumačenju tih predaja. Nažalost, istine iz Svetog pisma lako se mogu koristiti u svrhu kojoj nisu namijenjene, iako je sadržaj tog proroštva „u skladu” s Pismom. Sličan problem imamo i s kriterijem moralnosti proroka. Standard moralnosti često je kulturološki i vremenski uvjetovan. Danas, primjerice, nitko ne bi rekao da samo zato što muškarac ima dužu kosu njegovo proroštvo treba odbaciti. Isto vrijedi za ženu koja, primjerice, nosi naušnice. Među izvorima koji se bave slojevitom problematikom kriterija za ispitivanje proroštava vidjeti Moberly 2006); Brenneman 2012, 781-788.

sam htio za sebe pa sam ubrzo bio razotkriven). U nekim će slučajevima vjernici biti spremni napustiti svoju mjesnu crkvu i otići u drugu jer im se ne sviđa odabir pjesama za zajednička bogoštovlja. Važno je stoga naglasiti da bi se vjernici u pripremi i sudjelovanju na zajedničkim bogoštovljima prije svega trebali usredotočiti na temeljnu narav bogoštovlja – da su zajedno *postojani* u radovanju, molitvi i zahvaljivanju – a tek potom na njihove konkretne oblike.

Pavao nas također podučava da će vjernici iskazati svoju ljubav prema Bogu kada na zajedničkim bogoštovljima dopuštaju prostor za Božje djelovanje po njegovu Duhu kroz proroštva; konkretno, da svaku proročku manifestaciju podlože ispitu te zadrže dobro i odbace svako zlo.

Tema proroštva u kontekstu mjesne crkve posebno se može izdvojiti po svojim krajnostima. Stajalište je jedne teološke struje – s kojom ovdje ne mogu podrobnije ući u dijalog – da proroštvo više nije način kako se Bog odnosi prema svojoj Crkvi te da svako prozivanje govora proročkim nema svoj izvor u djelovanju Duha Svetoga. Drugu pak krajnost možemo prepoznati u ponekim karizmatским crkvama, gdje se svako navodno proroštvo ili manifestaciju s naočigled nadnaravnim prizvukom, pripisuje djelovanju Duha Svetoga. Vidjeli smo da ove dvije konkretne krajnosti nisu suvremeni fenomeni i da Pavao poziva na uravnoteženost.

Pitanje uravnotežene integracije proroštava u crkvena bogoštovlja široka je i kompleksna tema koja zahtijeva više od jednog odjeljka koji mi je preostao za ovo razmatranje. Međutim, u svrhu naše teme, mogu predložiti dva načina na koja svaki vjernik može doprinijeti uravnoteženosti svoje mjesne crkve. Prvo, vjernici primanje i davanje proroštava trebaju prakticirati isključivo u kontekstu zajedničkog bogoštovlja – ili barem u pristutnosti drugih vjernika – gdje se ono može ispitati, a ne za privatna savjetovanja i pouke. Drugo, proroštvo je Božji dar mjesnoj crkvi koji treba razvijati i njegovati poput ostalih darova. U tu svrhu, ispitivanje proroštava navedenim trima kriterijima ne smije služiti obilježavanju vjernika lažnim ili istinskim prorocima, već izgradnji, kako svih vjernika kojima je proroštvo upućeno, tako i vjernika koje Bog koristi tim darom.

Zaključak

500. obljetnica reformacije svakako je povod za proslavu i prisjećanje života i djela reformatora. Moj doprinos ovoj obljetnici temeljio sam na odgovoru na John Stottov poziv za uravnoteženim kršćanstvom. Smatrao sam da ćemo konkretnim i praktičnim promicanjem uravnoteženog kršćanstva najbolje odati poštovanje trudu i naslijeđu reformatora.

Konkretno, u ovom sam se radu usredotočio na uravnoteženu dinamiku mjesne crkve. Točnije, pokušao sam istražiti kako svaki pojedini vjernik može dopri-

nijeti uravnoteženosti svoje mjesne crkve. Polazišnu sam točku za svoje razmatranje utemeljio na postulatu da težište uravnotežene mjesne crkve treba primarno pronalaziti u Isusovoj najvažnijoj zapovijedi: „Voli Gospodina, svoga Boga, svim srcem svojim, svom dušom svojom i svim umom svojim” i „Voli bližnjega svoga kao samoga sebe!” (Mt 22,37; 39), zapovijedi koja sačinjava jezgru, ne samo kršćanstva već i Božje cjelokupne povijesti spasenja. Stoga, ključno pitanje na koje sam tražio odgovor je kako trebaju izgledati odnosi unutar mjesne zajednice i kako svaki pojedini vjernik može doprinijeti uravnoteženosti u mjesnoj crkvi u kojoj se nalazi. Konkretno i praktične naputke promicanja uravnoteženosti predložio sam na osnovu razmatranja Prve Pavlove poslanice Solunjanima 5,12-22, u kojoj sam prepoznao obris Isusove najvažnije zapovijedi. Posluživši se metaforom stupova, uočio sam četiri konkretna i praktična stupa koja mogu donijeti uravnoteženost mjesnim crkvama.

Prvi način (stup) kako vjernici mogu neposredno doprinijeti uravnoteženosti svoje mjesne crkve je poštovanjem i iskazivanjem iznimne ljubavi pojedincima koji vrše ulogu vodstva u crkvi, karakteriziranom vrijednim duhovnim radom, vodstvom i poučavanjem. U tu svrhu, vjernici bi se prije svega trebali susprezati od uvriježene prakse kritiziranja svojih pastora. Naprotiv, trebali bi prinositi svoje vodstvo Bogu u molitvi te ih redovito ohrabrivati i podržati njihov rad.

Drugi način (stup), koji može donijeti uravnoteženost mjesnoj crkvi, jest kada vjernici, uz vodstvo mjesne crkve, preuzimaju odgovornost opominjanja nepokornih, ohrabrivanja obeshrabrenih i pomaganja slabima. Nadalje, vjernici upotpunjuju tu zapovijed kada se aktivno zauzimaju za međusobnu dobrobit i za dobrot svih ljudi. U tu svrhu, vjernici bi trebali odbaciti ravnodušnost te se osvrnuti na potrebe bližnjih u svojoj mjesnoj crkvi i aktivno sudjelovati u dušobrižništvu.

Treći način (stup) kako vjernici mogu konkretno sudjelovati u stvaranju uravnotežene mjesne crkve je kada svoju ljubav prema Bogu primarno iskazuju postojanim sudjelovanjem u zajedničkom bogoštolju – radošću, molitvom i zahvaljivanjem. U tu svrhu, vjernici prije svega trebaju njegovati postojanost u trima osnovnim sastavnicama zajedničkog bogoštolja, a tek iz toga osnovnog stava voditi raspravu o njezinim oblicima.

Naposlijetku, četvrti stup, vjernici doprinose uravnoteženosti svoje mjesne crkve kada u kontekstu zajedničkog bogoštolja dopuštaju prostor za Božje djelovanje po njegovu Duhu u obliku proročkih govora, koje tretiraju razborito s ciljem zadržavanja onoga što je dobro. Nadodali smo također i tri mjerila koja vjernici mogu koristiti kako bi prakticirali razboritost: plod proročke riječi (puka, ohrabrenje, tješjenje), utemeljenost proročke riječi u apostolskom nauku (Svetom pismu) te moralni integritet osobe koja iznosi proroštvo. Vjernici trebaju davati i primati proročke govore isključivo u kontekstu zajedničkog bogoštolja

te ih ispitivati u svrhu međusobne izgradnje.

Svjestan sam da navedena četiri načina ljubljenja bližnjega i Boga neće nužno osloboditi mjesne crkve svih problema, nesuglasica, pa i neuravnoteženosti u nekim drugim područjima koje nisam obuhvatio ovim razmatranjem. Dokle god zajedno iščekujemo ponovni dolazak našega Gospodina Isusa Krista, naše znanje bit će nesavršeno i naravna strana našeg bića ponekad će prevladati duhovnu. Međutim, Isusova najvažnija zapovijed, koja sačinjava srž Božje volje za njegov narod, najsigurnija je smjernica za opetovano promicanje uravnoteženosti u svim područjima života mjesne crkve.

Literatura

- The Ante-Nicene Fathers*. 1994. Uredili Alexander Roberts i James Donaldson. 1885–1887. 10 svezaka. Reprint. Peabody, Mass.: Hendrickson.
- Black, D. A. 1982. "The Weak in Thessalonica: A Study in Pauline Lexicography." *Journal of Evangelical Theological Society* 25 (1982): 307-21.
- Boring, Eugene. 1992. "Prophecy (Early Christian)." Stranice 495-502. U *Anchor Bible Dictionary*, sv. 5. Uredio David Noel Freedman. New York: Doubleday.
- Brenneman, J. E. 2012. "True and False Prophecy." Stranice 781-788 u *Dictionary of the Old Testament Prophets*. Uredio Mark J. Boda i J. Gordon McConville. Downers Grove: IVP Academic.
- Byron, John. 2014. 1 & 2 Thessalonians. *The Story of God Bible Commentary*. Grand Rapids: Zondervan.
- Chrysostom, John, 1994. *Homilies on 1 Thessalonians*. U *The Nicene and Post-Nicene Fathers*, sv. 13. Uredio Philip Schaff. 1886–1889. 14 svezaka. Repr. Peabody, Mass.: Hendrickson.
- deSilva, David. 2000. *Honor, Patronage, Kinship & Purity*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Fee, Gordon D. 2009. *The First and Second Letters to the Thessalonians*. The New International Commentary on the New Testament; Grand Rapids: Eerdmans.
- Gaventa, Beverly Roberts. 1998. *First and Second Thessalonians. Interpretation*; Louisville: John Knox.
- Keener, Craig S. 2014. *The IVP Bible Background Commentary*. Downers Grove: IVP Academic.
- Keller, Timothy i James K. A. Smith. 2017. „Pastoral Care as Public Theology:

- A Conversation with Tim Keller.” *The Comment Reader* (Fall 2017): u pripremi. Pristupljeno 18. kolovoza 2017. Online: <https://www.cardus.ca/comment/article/5109/pastoral-care-as-public-theology-a-conversation-with-tim-keller/>.
- Kittel, Gerhard i G. Friedrich, ur. 1964–1976. *Theological Dictionary of the New Testament*. Preveo G. W. Bromiley. 10 svezaka. Grand Rapids: Eerdmans.
- Malherbe, Abraham J. 2000. *The Letters to the Thessalonians*. *Anchor Bible*; New York: Doubleday.
- Moberly, R. W. L. 2006. *Prophecy and Discernment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Morris, Leon. 1959. *The First and Second Epistles to the Thessalonians*. *The New International Commentary on the New Testament*; Grand Rapids: Eerdmans.
- Mounce, William D. 2009. *Osnove gramatike biblijskog grčkog jezika*. 2. izdanje. Preveo Miroslav Balint-Feudvarski. Ilidža: BTRT.
- Mullet, Michael A. 2010. „Münster”. Stranice 338-340 u *Historical Dictionary of Reformation and Counter-Reformation*. Langham: The Scarecrow Press.
- Oden, Thomas, ed. 2000. Colossians, 1-2 Thessalonians, 1-2 Timothy, Titus, Philemon. *Ancient Christian Commentary on Scripture*; Downers Grove: IVP.
- Shogren, Gary S. 2012. *1 & 2 Thessalonians*. *Zondervan Exegetical Commentary on the New Testament*; Grand Rapids: Zondervan.
- Stott, John R. W. 1975. *Balanced Christianity*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Stott, John R. W. 1991. *The Gospel & the End of Time: The Message of 1 & 2 Thessalonians*. Downers Grove: IVP.
- van der Walle, Bernie A. 2016. „Theology of Holiness”. Predavanje, Ambrose University, Calgary, 19. listopada.
- Wallace, Daniel. 1996. *Greek Grammar Beyond the Basics: An Exegetical Syntax of the New Testament*. Grand Rapids: Zondervan.
- Weima, Jeffrey A. D. 2002. “1 Thessalonians.” U *Zondervan Illustrated Bible Background Commentary*. Edited by Clinton E. Arnold. Svezak 3. Grand Rapids: Zondervan.
- Weima, Jeffrey A. D. 2014. 1-2 Thessalonians. *Baker Exegetical Commentary of the New Testament*; Grand Rapids: Baker Academic.
- Witherington, Ben III. 2006. *1 and 2 Thessalonians: A Socio-Rhetorical Commentary*. Grand Rapids: Eerdmans.